

Leefregels na okselklierbehandeling

Dit informatieblad is bedoeld om u te informeren en instrueren over de leefregels na een okselklierbehandeling. Het verwijderen van lymfeklieren in de oksel kan allerlei bijwerkingen hebben: minder gevoel of zenuwpijn, bewegingsbeperking en lymfoedeem. Ze kunnen per patiënt verschillen, ook in de mate waarin ze zich voordoen. De leefregels en oefeningen kunnen u helpen om problemen, die na een okselklierbehandeling kunnen optreden, te voorkomen.

De leefregels zijn met name bedoeld voor de eerste weken na de operatie.

In feite zijn er twee soorten problemen die kunnen ontstaan:

- Relatief kort na de operatie kunnen schouderklachten optreden. Oefeningen kunnen u helpen om vastzittende schouder/pijn te voorkomen.
- Lymfoedeem is een complicatie die zowel op de korte als lange termijn kan ontstaan. Als lymfoedeem zich voordoet, kan lymfedrainage door een fysiotherapeut en/of het dragen van een steunkous de klachten van opgezwollen en/of vermoeid gevoel in de arm verlichten.

Lymfoedeem

Het lymfestelsel is een systeem dat door heel het lichaam loopt en afvalstoffen vanuit het weefsel naar de bloedbaan afvoert. Vaak worden de lymfeklieren uit de oksel van de 'zieke borst' tijdens de operatie mee verwijderd. Bestraling is soms ook een onderdeel van de behandeling. Daardoor wordt de normale afvoer van lymfevocht (lymfestroom) uit de arm aan de geopereerde zijde soms ook belemmerd. De vochtophoping met zwelling van de arm die hier het gevolg van is, heet lymfoedeem.

Leefregels

Hieronder staan een aantal aandachtspunten. Vat de lijst niet op als een opsomming van verboden en geboden! We raden u wel aan om attent te zijn op signalen van uw lichaam. Oefenen en zorgen voor normale lichaamsbeweging is goed. Beweging van de spieren maakt dat het lymfevocht doorstroomt in het lichaam en beter wordt afgevoerd. De eerste weken na de operatie is het verstandig om de arm af en toe wat hoger te leggen. Als u lang moet staan dan de hand niet constant naar beneden laten hangen. Geef de arm de eerste weken in ieder geval voldoende rust. Om de kans op lymfoedeem te verkleinen, kunt u een aantal voorzorgsmaatregelen nemen.

- Verdeel lichamelijke inspanning zoveel mogelijk over de hele dag.
- Doe rustig aan, ook tijdens het oefenen.
- Vermijd sporten waarbij er onbeheerste of bruske bewegingen worden gemaakt.
- Ga niet uitgebreid en langdurig zonnen.
- Neem geen heet bad, douche en maak geen gebruik van een sauna.
- Leg geen warmte en of koude pakkingen op arm of schouder.
- Werk niet met te heet sop.

Ontzie uw arm door onderstaande aandachtspunten te gebruiken als leidraad:

- Probeer geen al te strakke kleding en BH of knellende juwelen te dragen.
- Laat de arm niet te lang naar beneden hangen en vermijd om langdurig in dezelfde houding te staan.
- Regelmatig bewegen en de arm zo nu en dan hoog leggen (boven het hartniveau) bevordert de lymfestroom.
- Draag zware voorwerpen liefst aan de kant waar u niet geopereerd bent.
- Laat bloed prikken of bloeddruk meten bij voorkeur aan de niet geopereerde zijde. Als het niet anders kan, is bloedprikken aan de geopereerde zijde ook mogelijk, mits dit

- zorgvuldig en steriel gebeurt.
- Laat liefst geen infuus aanleggen aan de geopereerde arm.
  - Probeer verwondingen en infecties te voorkomen. Wees voorzichtig met alles waaraan u zich kan snijden, prikken of branden.
  - Draag handschoenen bij ruwe karweien in huishouden of tuin.
  - Pas op voor bijtende vloeistoffen.
  - Zorg voor schone nagels en handen.
  - Krab puistjes of insectenbeten niet open.
  - Wees voorzichtig bij het ontharen van de oksel (gebruik ladyshave of crème in plaats van scheermesje) en het knippen van de nagels.
  - Als u toch een wondje heeft, gebruik dan een goed desinfecterend middel (bijvoorbeeld jodium of sterilon).
  - Controleer regelmatig of uw huid intact is en zorg voor een goede huidverzorging en hygiëne.

Het is belangrijk dat u attent blijft en veranderingen in uw arm signaleert. Lymfoedeem kan zelfs jaren na de operatie optreden. Lymfoedeem is te herkennen door:

- zwelling
- zwaar, gespannen of moe gevoel
- pijn, tintelingen
- functieverlies of bewegingsbeperking

Deze klachten kunnen ontstaan in de arm, hand, oksel, borst of rug. Neem contact op met uw behandelend arts als een van bovenstaande klachten zich voordoen. Hoe eerder maatregelen getroffen worden hoe groter de kans dat lymfoedeem kan worden verholpen.

Oefentherapie

Na de operatie kunt u vanwege de pijn of angst voor pijn de arm vaak minder goed bewegen. Hierdoor verminderen de spierkracht en verstijft het gewricht. Dit heeft bewegingsbeperking en verkorting van de spier tot gevolg. Als u vanaf dag één start met oefentherapie, kunnen deze klachten grotendeels voorkomen worden.

De oefeningen moeten rustig opgebouwd worden. Een rekgevoel ter hoogte van de schouder, arm of borst tijdens het oefenen is geen probleem. Het mag echter geen pijn doen. Let er tijdens het oefenen goed op dat u rustig doorademt en probeer goed te ontspannen. Bij alles geldt wel dat ieder lichaam anders reageert en bovendien dat de ene dag de andere niet is. Zeker kort na de operatie is het goed als u de tijd neemt voor uw herstel.

Oefenschema

Ook als u een wondrain heeft kunt u de oefeningen doen zoals aangegeven. Deze oefeningen zijn bedoeld om klachten te voorkomen. Probeer de oefeningen tweemaal per dag te doen en dan elke oefening 10 keer. Regelmatig kort oefenen is vaak het prettigst. Alle toegestane bewegingen voert u rustig uit, binnen de pijngrens.

Dag 1

- rugligging in bed;
- houding in bed: de arm ligt op twee kussens, een beetje zijwaarts geheven (max. 45 graden); de onderarm en hand rusten op het kussen (ruststand schrijfhouding);
- u buigt en strekt uw hand, pols en elleboog en maakt een knijpbeweging met uw hand.

Patiënteninformatie

Dag 2 tot dag 7

1. rugligging: arm voorwaarts omhoog tillen tot hij recht omhoog staat.

2. zijligging: arm zijwaarts tillen zover als u kunt; arm in de richting van de andere schouder bewegen.

3. zittend: schouders optrekken en schouders naar beneden duwen.

4. schouders voor- en achterwaarts draaien.

Patiënteninformatie

5. hoofd voor- en achterwaarts bewegen (ja knikken).

6. hoofd naar linker en rechter schouder zijwaarts kantelen.

7. hoofd naar links en rechts draaien (over de schouder kijken; neen schudden).

8. arm naar binnen en buiten draaien.

9. U kunt ook slingeroefeningen doen in stilstand: beweeg de arm naar voor en achter in een vloeiende beweging.

Vanaf dag 7

Nu kunt u de oefeningen geleidelijk aan uitbreiden. U herhaalt de oefeningen zoals beschreven van dag 2 tot dag 7 en voert het aantal herhalingen geleidelijk aan op tot 20.

Doel is dat uw arm, hand en schouder weer normaal kunnen functioneren.

Om de conditie te vergroten mag u het oefenen opvoeren tot drie sessies van maximaal 20 herhalingen. Tussen iedere serie laat u de arm een halve minuut tot één minuut rusten.

De volgende oefeningen helpen u met bewegingen boven het hoofd. Doe deze oefeningen vanaf dag zeven erbij.

Staande oefeningen:

1. arm voorwaarts zo ver mogelijk optillen tot boven het hoofd.

2. arm achterwaarts zo ver mogelijk van de romp weg bewegen; herhaal de oefeningen voor de schouders en het hoofd [zie dag twee].

3. beide handen in de nek: de ellebogen naar achter bewegen

4. tik met de hand langs voor en langs achter de andere schouder

Drie tot vier weken na de operatie kunt u starten met spierversterkende oefeningen. U herhaalt bijvoorbeeld de beschreven oefeningen met een gewicht in de handen, zoals een kilo bloem of een zandzakje. Ook nu kunt u ervoor kiezen om bepaalde oefeningen in meerdere series (maximaal drie) uit te voeren, maar nu tot maximaal twaalf herhalingen. Tussen elke serie laat u de arm minimaal één minuut rusten. Vanaf week zes kunt u, afhankelijk van uw algeheel herstel en conditie, uw gewone activiteiten weer oppakken. Ook kunt u, in overleg met uw behandelend arts, weer gaan sporten.

Contact

Heeft u na het lezen van deze informatie nog vragen of hebt u problemen met de wond of de drain neem dan contact op met ons.

De mammacare verpleegkundigen hebben een telefonisch spreekuur elke werkdag van 14.00 tot 14.30 uur met uitzondering op woensdag van 10.30 tot 11.00 uur

Mammacare verpleegkundige 043-387 29 92 tijdens de telefonische spreekuren
Oncologiecentrum (balie) 043-387 64 00

U kunt ons ook bereiken via e-mail: mammapoli.oncologiecentrum@mumc.nl

Website

www.oncologie.mumc.nl

www.kanker.nl

www.borstkanker.nl

Odin 043630 / uitgave februari 2017

Bezoekadres
P. Debyelaan 25
6229 HX Maastricht

Postadres
Postbus 5800
6202 AZ Maastricht

Algemeen telefoonnummer
043-387 65 43
www.mumc.nl